

Współpraca państw afrykańskich z Unią Europejską

Maria Piątek

07.09.2021

Artykuł w skrócie:

- Nowe partnerstwo między Unią Europejską (UE) a Unią Afrykańską (UA) ma opierać się na relacji partnerskiej, a nie na zasadzie darczyńca-beneficjent, jak miało to miejsce dotychczas;
- Postanowienia umowy z Kotonu z 2000 roku będą obowiązywać do 30 listopada 2021 r., chyba że w życie wejdzie nowa umowa o partnerstwie między UE a państwami OACPS.
- Nowa umowa z Kotonu szerzej omawia kwestie dotyczące demokracji, praw człowieka, klimatu, czy migracji. To właśnie temat migracji może zagrozić wejściu porozumienia w życie.

Wstęp

Wśród głównych priorytetów Komisji Europejskiej na lata 2019-2024 została wymieniona potrzeba pogłębienia partnerstwa z państwami afrykańskimi w celu zwalczania niestabilności, terroryzmu transgranicznego i przestępczości zorganizowanej¹. Afrykę i Europę łączy szereg umów, które były podejmowane na płaszczyźnie aktywności różnych organizacji oraz w ramach relacji z poszczególnymi państwami.

Podstawę relacji UE z Afryką stanowią umowa z Kotonu, której postanowienia tracą moc najpóźniej 30 listopada tego roku, oraz wspólna strategia Afryka-UE, która została przyjęta w 2007 roku, a wobec której wysuwane są propozycje zmian. Ponadto w ramach współpracy Rada przyjęła też trzy strategie regionalne: wobec Rogu Afryki, Zatoki Gwinejskiej, oraz Sahelu.

Istotne znaczenie Afryki dla UE wynika z bliskości geograficznej, kwestii bezpieczeństwa oraz wspólnej i wciąż trudnej historii. Bez wątpienia sytuacja na kontynencie uległa ogromnej zmianie od momentu przyjęcia powyższych dokumentów, implikując potrzebę transformacji postanowień umów, a co za tym idzie szerszego i dokładniejszego podejścia do niektórych kwestii.

¹ Ursula von der Leyen, „Unia, która mierzy wyżej. Mój program dla Europy. Wytoczne polityczne na następną kadencję Komisji Europejskiej”
https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/political-guidelines-next-commission_pl.pdf

Relacje prawne między Unią Europejską a państwami afrykańskimi

W 2000 roku między Unią Europejską a państwami Afryki, Karaibów i Pacyfiku została zawarta umowa z Kotonu. Obejmowała trzy obszary: polityczny, gospodarczy i rozwojowy. Umowa z Kotonu stanowi główne ramy pomocy i relacji handlowych między UE a krajami Afryki, Karaibów i Pacyfiku (kiedyś AKP, dziś OACPS). Zastąpiła ona wcześniej obowiązujące konwencje z Lomé. Celem postawionym w porozumieniu była przede wszystkim walka z ubóstwem oraz ułatwienie gospodarczej i politycznej integracji krajów OACPS ze zliberalizowanym rynkiem światowym. Nową umowę z Kotonu (tzw. Post-Koton lub Koton 2.0) paraflowano w kwietniu bieżącego roku. Zapewnia ona ramy dla partnerstw handlowych pomiędzy UE a państwami afrykańskimi, poprzez między innymi nakaz egzekwowania praw człowieka jako koniecznego warunku czerpania korzyści z handlu i pomocy. Umowa ma znacznie szerszy zakres i do jej priorytetowych obszarów zainteresowań należy zaliczyć:

- demokrację i prawa człowieka,
- trwałe wzrost gospodarczy i rozwój,
- zmiany klimatu,
- rozwój społeczny,
- pokój i bezpieczeństwo,
- migrację i mobilność².

Ursula von der Leyen, przedstawiając program KE na 2020 r., podkreśliła **potrzebę opracowania kompleksowej strategii dotyczącej Afryki, która wpłynęłaby pozytywnie na zacieśnianie stosunków gospodarczych, przyczyniając się do wzrostu liczby miejsc pracy na obu kontynentach.**

W 2020 roku Komisja Europejska wraz z Radą Europejską wydały wspólny komunikat dotyczący strategii współpracy z Afryką, w którym zaproponowano pięć obszarów działania:

- partnerstwo na rzecz transformacji ekologicznej i dostępu do energii,
- partnerstwo na rzecz transformacji cyfrowej,

² "Umowa Z Kotonu". 2021. *Consilium.Europa.Eu*. <https://www.consilium.europa.eu/pl/policies/cotonou-agreement/>.

- partnerstwo na rzecz zrównoważonego wzrostu gospodarczego i zatrudnienia,
- partnerstwo na rzecz pokoju, bezpieczeństwa i sprawowania rządów,
- partnerstwo w dziedzinie migracji i mobilności³.

Zaś w lutym bieżącego roku Parlament Europejski opublikował sprawozdanie w sprawie nowej strategii UE–Afryka. Za priorytetowe uznano działania mające na celu dostosowanie edukacji do potrzeb kontynentu, który jest zamieszkaany przez społeczeństwa młode, gdzie średnia wieku wynosi 24 lata⁴. Uznano też, że należy zreformować system tak, aby dawał młodym ludziom odpowiednie umiejętności i umożliwiał im znalezienie pracy na tamtejszym rynku. Jak zauważa Janina Ochojska strategia, z racji tego, że dotyczy całej Afryki, daje jedynie wytyczne działań. **W podejmowanych aktywnościach należy pamiętać o odmiennym stopniu rozwoju i problemów tamtejszych państw, dlatego celem dokumentu jest adresowanie potrzeb Afrykańczyków, takich jak lokalna edukacja, lokalne rynki pracy, lokalne problemy migracyjne, czy lokalny system zdrowia⁵.**

Wpływ na relacje na osi UE-Afryka okazała się mieć pandemia COVID-19. UE miała ambicje, aby plany zawarte w komunikacie przerodziły się w nową strategię na szczycie UE-Afryka w 2020 roku. Z powodu globalnej sytuacji szczyt ten został pierwotnie przesunięty na rok 2021, jednakże nie zapowiada się, aby rzeczywiście mogło do niego dojść w najbliższych miesiącach. **Warto w tym miejscu nadmienić, iż Chiny, będące rywalem dyplomatycznym UE w odniesieniu do Afryki, organizują wraz z Afryką forum na rzecz współpracy (FOCAC), który ma się odbyć we wrześniu tego roku.**

W swoim sprawozdaniu Komisja Rozwoju PE określiła, że „w przyszłych relacjach należy odejść od dynamiki darczyńca-biorca i zapewnić krajom afrykańskim środki umożliwiające osiągnięcie zrównoważonego rozwoju, m.in. poprzez sprawiedliwy i etyczny handel”. Ponadto podkreślono, że należy dostosować partnerstwo do skutków koronawirusa, które mogą wpłynąć na pogłębienie nierówności. Komisja uznała też, że za priorytetowe obszary powinno

³ Wspólny Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego i Rady *W kierunku kompleksowej strategii współpracy z Afryką* z dnia 9.3.2020 r
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020JC0004&from=PL>

⁴ "Ludność Afryki. Demografia 2021: Przyrost Naturalny, Średni Wiek. Prognozy I Dane Historyczne.". 2021. *Populationof.Net*. <https://www.populationof.net/pl/africa/>.

⁵ "Janina Ochojska: UE Nie Może Współpracować Z Afryką W Duchu, Że Wie Lepiej [PODCAST]". 2021. *www.Euractiv.Pl*. <https://www.euractiv.pl/section/instytucje-ue/podcast/janina-ochojska-strategia-ue-afryka-pah-wspolpraca-pomoc-rozwojowa-humanitarna/>.

się uznać rozwój ludzki i prawa człowieka⁶. Jak zauważył ambasador Portugalii przy UE, Costa Pereira, „trudno jest mieć partnerstwo równych sobie, gdy jeden kontynent w dużej mierze zależy od pomocy drugiego. Dopóki nie będziemy w stanie rozwiązać tego problemu, obawiam się, że to partnerstwo równych nie będzie absolutnie możliwe”⁷.

Aspekt gospodarczy

Organizacja Państw Afryki, Karaibów i Pacyfiku zrzesza głównie państwa będące byłymi koloniami państw UE, które często są jednymi z najbiedniejszych państw świata. Umowa z Kotonu umożliwia krajom UE i OACPS negocjowanie umów o partnerstwie gospodarczym, które są ukierunkowane na osiągnięcie zrównoważonego rozwoju, przestrzeganie praw człowieka, czy na współpracę na rzecz rozwoju. Umowy o partnerstwie gospodarczym wspierają wdrażanie sojuszu Afryka-Europa, sprzyjającego inwestycjom i tworzeniu miejsc pracy. Umowy te służą powstawaniu partnerstw handlowo-rozwojowych, uzupełnionych wsparciem rozwojowym. **Służą również pogłębianiu integracji regionalnej i zwiększaniu rozwoju gospodarczego w państwach OACPS. Zakładają asymetryczne otwarcie rynków, w wyniku których państwa OACPS zyskują łatwiejszy dostęp do rynku UE.** W ramach Afryki zostały zawarte umowy z takimi regionami jak z Afryką Zachodnią, z państwami Wspólnoty Rozwoju Afryki Południowej (SADC), ze Wspólnotą Wschodnioafrykańską, z Afryką Środkową, z Afryką Wschodnią i Południową.

Według danych Międzynarodowego Funduszu Walutowego aż 39 na 50 państw o najniższym PKB jest członkami OACPS (z czego 36 to państwa afrykańskie). Najuboższym państwem jest Burundi, którego PKB per capita wynosi 265,18 \$. Natomiast wysokość PKB per capita dla UE wynosi ponad 38 tys. \$⁸. Dla porównania, w momencie wejścia umowy z Kotonu w życie w 2003 roku państwem o najniższym krajowym produkcie brutto również było Burundi, którego wysokość PKB per capita wynosiło wówczas 108,07 \$⁹.

⁶ Sprawozdanie Parlamentu w sprawie nowej strategii UE–Afryka – partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu z dnia 11.2.2021

https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-9-2021-0017_PL.html

⁷ "Africa Must Answer Its Own 'Kissinger Question', Say EU Diplomats". 2021. *www.Euractiv.Com*. <https://www.euractiv.com/section/africa/news/africa-must-answer-its-own-kissinger-question-say-eu-diplomats/>.

⁸ 2021. <https://www.imf.org/external/datamapper/NGDPDPC@WEO/OEMDC/ADVEC/WEOW>

⁹ ibidem

Pozycja UA wzrosła w ostatnich latach dzięki wejściu w życie Afrykańskiej Kontynentalnej Strefy Wolnego Handlu (AfCFTA), która stanowi instrument służący aktywnemu wspieraniu regionalnej, gospodarczej i politycznej integracji Afryki oraz poprawie dostępu kontynentu do rynków światowych. Szacuje się, że dzięki AfCFTA, po wyeliminowaniu ceł importowych i barier pozataryfowych, handel wewnątrzafrykański zwiększy się o 52,3%¹⁰.

Dla większości państw afrykańskich głównym partnerem gospodarczym jest UE. Według statystyk na lata 2010-2020 prowadzonych przez Komisję Europejską:

– Import UE ze Wspólnoty Wschodnioafrykańskiej (Burundi, Kenia, Rwanda, Tanzania, Uganda) wyniósł 2,146 mln euro w 2020 roku, zaś eksport 3,634 mln euro. W latach 2010-2020 import osiągnął najwyższą wartość w 2015 (2,182 mln euro), a najniższą w 2010 roku (1,494 mln euro)¹¹.

– Import ze wschodniej i południowej Afryki (Komory, Dżibuti, Erytrea, Etiopia, Madagaskar, Malawi, Mauritius, Seszele, Somalia, Sudan, Zambia, Zimbabwe) wyniósł 3,280 mln euro w 2020 roku, natomiast eksport 4,988 mln euro. Najniższą na przestrzeni lat 2010-2020 wartość import osiągnął w 2010 (2,380 mln euro), a największą w 2017 roku (3,896 mln euro). Natomiast wartość eksportu najwięcej wynosiła w 2017 roku (6,271 mln euro), a najmniej 3,593 mln euro w 2010 roku¹².

– Import UE z Afryki Środkowej (Kamerun, RPA, Czad, Kongo, Demokratyczna Republika Konga, Gwinea Równikowa, Gabon, Wyspy Świętego Tomasza i Książęca) osiągnął wartość 5,496 mln euro w 2020 roku, natomiast eksport 4,391 mln euro¹³. W okresie 2010-2020 import osiągnął najwyższą wartość w 2012, wynosząc 10,963 mln euro, a najmniej wyniósł w zeszłym roku, podobnie jak eksport. Najwyższą wartość eksport osiągnął w 2013 roku, licząc 6,600 mln euro.

– Import ze Wspólnoty Rozwoju Afryki Południowej (Angola, Botswana, Lesotho, Mozambik, Namibia, Republika Południowej Afryki, Suazi) do UE w 2020 roku wyniósł 22,334 mln euro, a eksport 21,126 mln euro. W latach 2010-2020 wartość importu wyniosła najwięcej w 2019,

¹⁰ „The Benefits Of The Afcfta For The African Economy | The Borgen Project”. 2021. *The Borgen Project*. <https://borgenproject.org/the-afcfta/>.

¹¹ European Union, Trade in goods with ACP -- East African Community (EAC) https://webgate.ec.europa.eu/isdb_results/factsheets/region/details_acp-east-african-community-eac_en.pdf

¹² European Union, Trade in goods with ACP -- Eastern and Southern Africa (ESA) https://webgate.ec.europa.eu/isdb_results/factsheets/region/details_acp-eastern-and-southern-africa-esa_en.pdf

¹³ European Union, Trade in goods with ACP -- Central Africa https://webgate.ec.europa.eu/isdb_results/factsheets/region/details_acp-central-africa_en.pdf

kiedy była równa 26,773 mln euro, zaś najmniej w 2010, gdy wynosiła 19,787 mln euro. Najwyższą wartość eksport osiągnął w 2012, wynosząc 29,667 mln euro, a najmniej wyniósł w 2020 roku¹⁴.

– Import z Afryki Zachodniej (Benin, Burkina Faso, Wyspy Zielonego Przylądka, Gambia, Ghana, Gwinea, Gwinea Bissau, Wybrzeże Kości Słoniowej, Liberia, Mali, Mauritania, Niger, Nigeria, Senegal, Sierra Leone, Togo) wyniósł w zeszłym roku 22,440 mln euro, a eksport 25,860 mln euro. Na przestrzeni lat 2010-2020 największą wartość import osiągnął w 2012 roku, wynosząc 37,221 mln euro a najmniejszą w 2016 roku osiągając 18,740 mln euro. Natomiast eksport najwięcej wynosił w 2019, licząc 28,832 mln euro, a najmniej 20,094 mln euro¹⁵.

Kwestie społeczne

Jednym z głównych obszarów zainteresowań zarówno pierwszej umowy z Kotonu jak i umowy z Kotonu 2.0 jest umacnianie demokracji i praw człowieka w państwach-stronach. Jednakże zauważalne jest rozszerzenie tej problematyki w parafowanej w kwietniu tego roku umowie, gdzie uznano, że poszanowanie praw człowieka, zasad demokratycznych i praworządności stanowią podstawę polityki krajowej i międzynarodowej stron oraz stanowią istotny element umowy. **Ponadto większy nacisk położono na kwestie migracji.**

Współpraca między UE a OACPS powinna zapewnić zrównoważony rozwój poprzez koncentrowanie się na człowieku i poszanowaniu jego praw, co powinno implikować dążenie do zapewnienia istnienia demokratycznego państwa prawnego, opartego na przejrzystych i odpowiedzialnych rządach. Działania państw powinny opierać się wzmocnieniu demokracji, godności, sprawiedliwości, promocji rozwoju człowieka i społeczeństwa oraz równości płci i powinny być one zgodne z Kartą Narodów Zjednoczonych, Powszechną Deklaracją Praw Człowieka i prawem międzynarodowym oraz, w stosownych przypadkach, z międzynarodowym prawem humanitarnym. Stworzenie odpowiednich struktur instytucjonalnych uznano za istotne.

¹⁴ European Union, Trade in goods with ACP -- Southern African Development Community (SADC)
https://webgate.ec.europa.eu/isdb_results/factsheets/region/details_acp-southern-african-development-community-sadc_en.pdf

¹⁵ European Union, Trade in goods with ACP -- West Africa
https://webgate.ec.europa.eu/isdb_results/factsheets/region/details_acp-west-africa_en.pdf

W parafowanej umowie z Kotonu rozszerzono katalog zakazanej dyskryminacji, wymieniając w nim m.in. płeć, pochodzenie etniczne lub społeczne, religię, przekonania, poglądy polityczne, niepełnosprawność, lub wiek. Ponadto zobowiązuje ona państwa do zwalczania wszelkich form rasizmu, dyskryminacji rasowej, ksenofobii i związanej z nimi nietolerancji oraz wszelkich form przemocy i dyskryminacji, w tym wszelkich przypadków propagowania nienawiści. Poruszono również kwestię kary śmierci, jednocześnie zobowiązując państwa-strony do zapewniania należytego procesu i przestrzegania uzgodnionych międzynarodowych standardów.

Umowa również rozwija temat demokratyzacji, zobowiązując państwa do zapewnienia inkluzywnych, przejrzystych i wiarygodnych wyborów, a także do zapewnienia istnienia niezawisłego, bezstronnego wymiaru sprawiedliwości opartego na zasadach równości wobec prawa, rzetelnego procesu oraz dostępu do skutecznych mechanizmów dochodzenia roszczeń prawnych.

W zakresie osiągnięcia równouprawnienia płci umowa zobowiązuje strony do przyjmowania i egzekwowania już przyjętego ustawodawstwa, tworzenia programów i mechanizmów zapewniających kobietom i dziewczętom między innymi równe szanse na pełny i równy udział we wszystkich sferach życia na równi z mężczyznami i chłopcami. Państwa mają podjąć niezbędne działania, aby zwalczyć zakorzenione uprzedzenia związane z płcią i wyeliminować wszelkie szkodliwe praktyki, takie jak wczesne i przymusowe małżeństwa oraz okaleczanie żeńskich narządów płciowych.

Problemem, który mimo powzięcia kroków przez rząd, wciąż istnieje z powodu uwarunkowań kulturowych i ekonomicznych jest niewolnictwo występujące przede wszystkim w Mauretanii. Szacuje się, że od 10% do 20% z 3,4 miliona mieszkańców Mauretanii stanowią niewolnicy¹⁶. Mimo zniesienia niewolnictwa w 1981 i dalszych kroków prawnych w postaci kolejnych zakazów i wprowadzenia zmian do konstytucji, proceder ten jest wciąż obecny.

Jednym z podstawowych tematów negocjacji nowej formy współpracy między UE-OACPS był problem migracji. O ile w umowie z 2000 roku poświęcono jej jeden artykuł, o tyle w nowej umowie z Kotonu jest jednym z kluczowych rozdziałów, a także jest zawarty w protokole regionalnym dla Afryki i w załączniku dotyczącym procesu powrotu i readmisji.

¹⁶ John D. Sutter, CNN. 2021. "Slavery's Last Stand - CNN.Com". *CNN*.
<https://edition.cnn.com/interactive/2012/03/world/mauritania.slaverys.last.strongh>

Umowa umożliwiłaby między innymi legalną migrację obywateli Afryki, Karaibów i Pacyfiku do UE w ramach łączenia się rodzin. Jak zauważa Sergo Mananashvili, starszy ekspert w Międzynarodowym Centrum Rozwoju Polityki Migracyjnej, **nowa umowa szerzej i bardziej kompleksowo podejmuje temat migracji, obejmując takie kwestie, jak legalne ścieżki, wize, migracja wahadłowa i łączenie rodzin**¹⁷.

Problem migracji wciąż rozgrzewa dyskusje wokół umowy. Wbrew parafowaniu jej w kwietniu tego roku, nie jest pewne, że dojdzie do jej wejścia w życie. W maju węgierski minister spraw zagranicznych Peter Szijjarto oświadczył, iż Węgry nie zatwierdzą nowego porozumienia, gdyż postrzegają je jako promigracyjne, które ma zwiększyć presję na państwa członkowskie. Rodzi to problem, gdyż aby umowa weszła w życie, musi być ratyfikowana przez wszystkie kraje UE¹⁸.

Relacje Afryki z podmiotami międzynarodowymi

Stosunek Afryki do krajów europejskich (w szczególności byłych państw kolonialnych) można uznać za trudny i pełen ran, które od czasu do czasu dają o sobie mocniej znać. Protesty Black Lives Matter zapoczątkowane w Stanach Zjednoczonych przeniosły się również i do Europy, gdzie np. we Francji protestowano przeciwko brutalności francuskiej policji skierowanej w szczególności wobec niebiałych Europejczyków¹⁹.

Relacje na osi Europa-Afryka nie tylko utrudnia sam fakt wydarzeń z przeszłości, ale również brak ich dostatecznego uregulowania. W kwietniu francuskie władze odtajniły dokumenty odnoszące się do sytuacji w Rwandzie z okresu wojny domowej (1990-1994), zaś w maju prezydent Emmanuel Macron uznał polityczną odpowiedzialność Francji wobec Rwandy²⁰. Mimo iż słowa prezydenta kraju, który od lat jest oskarżany o współudział w masowych zabójstwach Tutsi w Rwandzie, powinno odczytywać się jako pozytywny gest

¹⁷ 2021. <https://www.devex.com/news/exclusive-european-commission-battles-to-sell-post-cotonou-deal-at-home-98903>.

¹⁸ Komuves, Anita, and Robin Emmott. 2021. "Hungary To Block EU's Africa-Pacific Trade And Development Deal". *Reuters*. <https://www.reuters.com/world/hungary-block-eus-africa-pacific-trade-development-deal-2021-05-20/>.

¹⁹ "Adama Traore: How George Floyd's Death Energised French Protests". 2021. *BBC News*. <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-57176500>.<https://www.bbc.com/news/world-us-canada-57176500>

²⁰ "Francja Odtajnia Archiwa Ws. Ludobójstwa W Rwandzie. Historycy Mówią O Częściowej Odpowiedzialności Paryża Za Masakrę Tutsi". 2021. *Wwww.Euractiv.Pl*. <https://www.euractiv.pl/section/bezpieczenstwo-i-obrona/news/francja-rwanda-paryz-masakra-ludobojstwo-tutsi-hutu-archiwa-grupa-etniczna/>.

w relacjach tych dwóch państw (a szerzej relacji UE-Afryka), to niektórzy uważają je za niewystarczające. Szef organizacji ocalałych Ibuka Egide Nkuranga, mimo iż określił słowa prezydenta Francji za ważne i pokazujące zrozumienie, to stwierdził, że jednak zabrakło w nich przeprosin²¹.

Również Król Belgii wystosował gest pojednawczy w stronę Demokratycznej Republiki Konga pisząc list do prezydenta państwa. Jest to pierwszy ruch władzy monarszej odnoszący się do wydarzeń z przełomu XIX i XX w. Jednakże problem z przeprosinami wynika z rzeczywistej tragedii, która wydarzyła się w państwie Leopolda II, w wyniku której, jak wskazują szacunki, zginęło nawet 15 mln osób²². Natomiast w liście nie wspomniano z imienia ówczesnego władcy Belgii, którego obszar Wolnego Państwa Kongo stanowił prywatny majątek, a same wydarzenia z tamtego czasu potraktowano ogólnie. List Króla Belgii został wystosowany z okazji 60. rocznicy niepodległości Demokratycznej Republiki Konga, jednakże warto wspomnieć, że na fali światowych protestów w Belgii zostało zdewastowanych kilka posągów króla Leopolda II oraz została sformułowana petycja wzywająca do usunięcia wszystkich pomników byłego króla²³.

W maju niemiecki minister spraw zagranicznych nazwał publicznie wydarzenia z okresu niemieckiej epoki kolonialnej w dzisiejszej Namibii, a zwłaszcza okrucieństwa z lat 1904-1908, za akty ludobójstwa. W geście pojednania planują objąć Namibię i potomków ofiar programem rozwojowym o wartości 1,1 miliarda euro²⁴.

Jak zauważa Shada Islam, brukselska specjalistka do spraw Unii Europejskiej, dawne mocarstwa kolonialne Europy przepraszają, ale z zastrzeżeniami. Niemcy w ramach przeprosin oferują pieniądze w formie rekompensaty (mimo, iż nie są one oficjalnie tak nazwane), ale decydują, w jaki sposób będą one wykorzystane. Zaś słowa prezydenta Macrona, mimo że ważne, nie wpływają faktycznie na życie wciąż żyjących ofiar, ani na rodziny zabitych.

²¹ "On Symbolic Rwanda Visit, Macron Recognises France's 'Responsibility' In 1994 Genocide". 2021. *France 24*. <https://www.france24.com/en/france/20210526-macron-seeks-reset-with-rwanda-on-africa-visit-after-years-of-tensions>.

²² "Belgium's Genocidal Colonial Legacy Haunts The Country'S Future". 2021. *The Independent*. https://www.independent.co.uk/news/long_reads/belgium-s-genocidal-colonial-legacy-haunts-country-s-future-a7984191.html.

²³ "Belgian King Expresses 'Regrets' Over Nation's Colonial Past In Congo". 2021. *The Independent*. <https://www.independent.co.uk/news/world/europe/belgian-king-philippe-colonial-rule-congo-letter-felix-tshisekedi-a9592701.html>.

²⁴ "Germany Recognizes Colonial Killings In Namibia As Genocide". 2021. *The Independent*. <https://www.independent.co.uk/news/germany-recognizes-colonial-killings-in-namibia-as-genocide-namibia-germany-heiko-maas-berlin-african-b1855569.html>.

Według niej aktywność niektórych państw członkowskich UE jest efektem pogłębienia się relacji Afryki z innymi podmiotami międzynarodowymi takimi jak Chiny, Rosja, USA, czy Wielka Brytania²⁵.

Afryka jest ważnym punktem również w chińskiej polityce zagranicznej. W 1996 roku sekretarz generalny Komunistycznej Partii Chin Jiang Zemin przedstawił pięć zasad, na których ma opierać się relacja Chin z Afryką: szczerza przyjaźń, równość, solidarność i współpraca, oraz wspólny rozwój i orientację na przyszłość²⁶. Zaangażowanie Chin w sprawy kontynentu jest bardzo widoczne. Wartość handlu chińsko-afrykańskiego w 2019 r. wyniosła 192 mld dolarów, w porównaniu z 185 mld dolarów w 2018 r. Największym eksporterem do Chin z Afryki była Angola, RPA i Republika Kongo, zaś największym nabywcą chińskich towarów była Nigeria, RPA i Egipt²⁷. Chiny stały się największym podmiotem finansującym projekty infrastrukturalne w Afryce²⁸.

Mimo ciągłego zaangażowania Chin na kontynencie zauważalny jest znaczny spadek pożyczek z chińskich banków, który wywołuje lukę w źródłach finansowania. Do przyczyn spadku można zaliczyć m.in. chińsko-amerykańską wojnę handlową, czy zmiany w chińskiej gospodarce. Spadek pożyczek bilateralnych i multilateranych połączony z konsekwencjami pandemii może wpłynąć na zdolność państw do finansowania projektów infrastruktury oraz do niewypłacalności w zakresie długu państwowego i załamania płynności. Powstała luka mógłby wypełnić inny podmiot międzynarodowy²⁹. Prezydent Biden zaproponował grupie G7 utworzenie nowego planu infrastrukturalnego, będącego alternatywą dla chińskiej Inicjatywy Pasa i Szlaku³⁰.

²⁵ "Save Time And Improve Your Marks With Citethisforme, The No. 1 Citation Tool". 2021. *Cite This For Me*. <https://www.citethisforme.com/cite/website>.

²⁶ "China-Africa Relations". 2021. *Fmprc.Gov.Cn*. https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/ziliao_665539/3602_665543/3604_665547/t18059.shtml.

²⁷ "Data: China-Africa Trade — China Africa Research Initiative". 2021. *China Africa Research Initiative*. <http://www.sais-cari.org/data-china-africa-trade>.

²⁸ 2021. https://www.washingtonpost.com/gdpr-consent/?next_url=https%3a%2f%2fwww.washingtonpost.com%2fpolitics%2f2021%2f04%2f02%2fchinese-firms-african-labor-are-building-africas-infrastructure%2f.

²⁹ "Chinese Lending Decline Leaves Africa With Huge Infrastructure Gap - African Business". 2021. *African Business*. <https://african.business/2021/05/trade-investment/chinese-lending-decline-leaves-huge-infrastructure-gap/>.

³⁰ "G7 Backs Biden Infrastructure Plan To Rival China'S Belt And Road Initiative". 2021. *The Guardian*. <https://www.theguardian.com/world/2021/jun/12/g7-global-infrastructure-plan-to-rival-chinas-belt-and-road-initiative>.

Stany Zjednoczone zostały niejako zepchnięte z kontynentu afrykańskiego przez Chiny, które w coraz większym wymiarze są głównym partnerem gospodarczym niż USA³¹.

W 2020 roku eksport USA do Afryki wyniósł 21,938 mld dolarów, zaś import 23,734 mld dolarów, co daje spadek wartości zarówno eksportu jak i importu względem 2019, kiedy to eksport wynosił 26,738 mld dolarów, a import 30,167 mld dolarów³².

Chęć odbudowy partnerstwa między Stanami a Afryką Joe Biden wyraził w nagraniu z okazji Szczytu Unii Afrykańskiej, jednakże namiastka zamierzeń nowej administracji w kierunku kontynentu miała miejsce już w ciągu pierwszych godzin od zaprzysiężenia na 46. Prezydenta Stanów Zjednoczonych, kiedy to Biały Dom opublikował "Proklamację o zakończeniu dyskryminacyjnych zakazów wjazdu do Stanów Zjednoczonych", która to zniosła pewne akty uchwalone za prezydentury Donalda Trumpa m.in. uniemożliwiające ubieganie się o wizy obywatelom Erytrei, Nigerii, Tanzanii i Sudanu³³. We wspomnianym nagraniu prezydent USA zobowiązał się do współpracy oraz wspierania przedsiębiorczości i innowacyjności krajów afrykańskich³⁴.

Zakończenie

Afryka staje się coraz istotniejszym podmiotem dla innych aktorów międzynarodowych. Na przestrzeni kilkudziesięciu lat w Afryce nastąpił znaczny wzrost gospodarczy. Efektem rozwoju jest między innymi ustanowienie AfCFTA, która stanowi ważny element tzw. Agendy 2063.

Wzrost zaangażowania Chin w sprawy afrykańskie i jednoczesne częściowe zepchnięcie UE z pozycji tradycyjnego partnera kontynentu wpłynął na potrzebę zaproponowania nowej formy współpracy. Dobre partnerstwo korzystnie wpłynie na sprawy gospodarcze, bezpieczeństwo

³¹ Kalwasiński, Maciej. 2021. "USA Vs Chiny. Kto Jest Ważniejszym Partnerem Gospodarczym Dla Reszty Świata?". *Bankier.Pl*. <https://www.bankier.pl/wiadomosc/USA-vs-Chiny-Kto-jest-wazniejszym-partnerem-gospodarczym-dla-reszty-swiata-8155601.html>.

³² Branch, Foreign. 2021. "Foreign Trade - U.S. Trade With Africa". *Census.Gov*. <https://www.census.gov/foreign-trade/balance/c0013.html>.

³³ "Proclamation On Ending Discriminatory Bans On Entry To The United States | The White House". 2021. *The White House*. <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/presidential-actions/2021/01/20/proclamation-ending-discriminatory-bans-on-entry-to-the-united-states/>.

³⁴ "Africa Is America'S Greatest Geopolitical Opportunity. Does The US Know It?". 2021. *Atlantic Council*. <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/africasource/africa-is-americas-greatest-geopolitical-opportunity-does-the-us-know-it/>

oraz kontrolę migracji³⁵. Wizja nowej współpracy między Afryką a UE różni się względem wcześniejszych umów odchodząc od strategii dla Afryki, w której jest ona tylko beneficjentem. Mimo oficjalnych chęci zorganizowania szczytu Unii Europejskiej z Unią Afrykańską dojdzie do niego prawdopodobnie dopiero w 2022 roku, co może negatywnie wpłynąć na prędkość podejmowania nowych działań i wzmacniania relacji kontynentów.

³⁵ "PISM". 2021. *Pism.Pl*.

https://www.pism.pl/publikacje/Afryka_w_polityce_UE___stare_wyzwania_dla_nowego_partnerstwa.

O AUTORCE

Maria Piątek. Absolwentka studiów licencjackich na kierunku europeistyka w Centrum Europejskim UW oraz studentka III roku prawa na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego. Zainteresowania badawcze to procesy integracyjne i dezintegracyjne w Europie, dyplomacja, rozwój technologiczny oraz geopolityka.

JEŻELI DOCENIASZ NASZĄ PRACĘ, DOŁĄCZ DO GRONA NASZYCH DARCZYŃCÓW!

Z otrzymanych funduszy sfinansujemy powstanie kolejnych publikacji.

Możliwość wsparcia to bezpośrednia wpłata na konto Instytutu Nowej Europy: 95 2530 0008
2090 1053 7214 0001 tytułem: „darowizna na cele statutowe”.